

Delen is winst

Naar een coöperatieve samenwerking

Delen is winst

Naar een coöperatieve samenwerking

mevrouw drs. A. Groen
E. Kooger

PON
Instituut voor advies, onderzoek en ontwikkeling in Noord-Brabant

mei 2006

ISBN 90-5049-383-1.

© 2006 PON Instituut voor advies, onderzoek en ontwikkeling in Noord-Brabant. Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het PON. Gehele of gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld. Vermenigvuldiging en publicatie in een andere vorm van dit rapport is slechts toegestaan na schriftelijke toestemming van het PON.

Deze publicatie is te bestellen onder vermelding van PON-publicatie 06-18

PON
Postbus 90123
5000 LA Tilburg
Telefoon: (013) 535 15 35
Fax: (013) 535 81 69
E-mail: pon@ponbrabant.nl
Internet: www.ponbrabant.nl

Inhoud

1	Inleiding	5
2	Maatschappelijke ontwikkelingen	7
3	De coöperatieve gedachte	14
4	De coöperatie als middel	17
5	Coöperaties in de praktijk	22
6	Stap voor stap naar een coöperatie	28
Bijlage 1:	Onderdelen ondernemingsplan coöperatie	39
Bijlage 2:	Mogelijke initiatieven zorg en diensten aanbieders zorg of gemeenten	41
Bijlage 3	Voorbeeld statuten coöperatieve vereniging	47

1 Inleiding

Staat de leefbaarheid in Brabantse dorpen echt sterk onder druk? Heeft de gemeenschap voldoende veerkracht en positieve daadkracht om de negatieve spiraal van wegtrekkende voorzieningen om te buigen? Kunnen ouderen en mensen met een handicap er naar hun zin wonen en kan daarvoor zo nodig voldoende zorg aan huis worden geleverd? Het zijn maar willekeurige vragen die vaak worden gesteld, soms in andere bewoordingen en geledingen maar het komt meestal op hetzelfde neer. Het antwoord op al deze vragen moet komen van alle betrokkenen die iets met leefbaarheid van doen hebben. Inwoners, (zorg) instellingen, lokale overheid en bedrijfsleven hebben elkaar nodig om de leefbaarheid te vergroten en samen te werken aan een bloeiende dorpsgemeenschap.

Aan de leefbaarheid in de dorpen wordt door veel mensen met enthousiasme gewerkt. Ook gemeenten zijn hier in het kader van het gemeentelijk welzijnsbeleid en voor wat betreft de invoering van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) nadrukkelijk mee bezig. De invulling daarvan zal in samenspraak met alle betrokken partijen moeten gebeuren. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan de dorpsraden, ouderen(organisaties), welzijnsinstellingen, woningbouwcorporaties, de thuiszorginstellingen, de regionale zorgcentra en de gemeente. Mogelijk kunnen ook andere organisaties hierin een rol vervullen, bijvoorbeeld op het terrein van sport, recreatie en cultuur.

Dit boekje gaat over hoe inwoners zelf gestalte kunnen geven aan de wijze waarop de voorzieningen in het dorp georganiseerd kan worden.

Aan de hand van maatschappelijke ontwikkelingen worden zogenaamde 'best practises' (goede voorbeelden) getoond. Bijzondere aandacht is er voor het initiatief van Hoogeloon (gemeente Bladel), waar inwoners de handen ineen hebben geslagen door gezamenlijk te zorgen dat de zorg en dienstverlening in het dorp gewaarborgd kan worden door de oprichting van een zorgcoöperatie.

De totstandkoming van de zorgcoöperatie in Hoogeloon wordt in dit boekje als voorbeeld gehanteerd voor de wijze waarop inwoners zelf de zorg kunnen organiseren in een kleine kern.

2 Maatschappelijke ontwikkelingen

Leefbaarheid is een veelomvattend begrip. Met leefbaarheid wordt bedoeld op de kwaliteit van de woon- en leefomgeving in brede zin. Er zijn vele studies naar leefbaarheid verricht, variërend van uiterst theoretisch tot zeer praktisch en van globaal tot zeer gedetailleerd. Algemeen wordt onderkend dat leefbaarheid op het platteland bepaald wordt door de volgende aspecten: het sociaal klimaat, het wonen, de voorzieningen, het verkeer en de bereikbaarheid, het werken, het milieu en de relatie tussen burger en overheid.

Dat leefbaarheid van belang is voor een dorpsgemeenschap is natuurlijk duidelijk. Die behoefte om de leefbaarheid aan te pakken blijkt in tal van dorpen nadrukkelijk aanwezig. In de kleine dorpen spitsen leefbaarheidsvraagstukken zich in de eerste plaats toe op voorzieningen die door de schaalvergroting dreigen te verdwijnen. Of het nu gaat om commerciële of om maatschappelijke voorzieningen, er is voldoende draagvlak nodig om ze in stand te houden. Voeg daarbij het gegeven dat dorpsbewoners in het algemeen veel mobieler zijn geworden en zich daardoor minder hoeven te richten op de eigen kern. Dat alles maakt het behoud van voorzieningen op het platteland tot een ingewikkelde opgave.

Een andere ontwikkeling die de leefbaarheid op het platteland bedreigt is de ontgroening en vergrijzing. Het aantal jongeren daalt terwijl het aantal ouderen toeneemt. Het platteland vergrijsd sneller dan de stedelijke gebieden doordat jongeren (door studie, werk, gebrek aan geschikte woningen of andere redenen) het dorp verlaten en naar de stad trekken. Om ouderen en mensen met een beperking in staat te stellen dat zij ook in de dorpen thuis kunnen blijven wonen zijn creatieve oplossingen op het terrein van vermaatschappelijking van de zorg en welzijn noodzakelijk.

Het verenigingsleven op het platteland is nog altijd sterk ontwikkeld; het wordt door velen ervaren als een belangrijke kwaliteit van leven. Toch komt ook daar het verenigingsleven onder toenemende druk te staan. Dat heeft niet alleen te maken met een afname van de belangstelling om te participeren in een vereniging, maar ook door het vertrek van jongeren ofwel van potentiële leden voor de verenigingen in het dorp.

Een laatste ontwikkeling die het platteland treft is de snelle afname van het aantal boerenbedrijven. Dat heeft niet alleen ruimtelijke en economische, maar ook sociale gevolgen. Op de eerste plaats voor betrokken agrariërs en gezinnen, maar daarnaast ook voor de plattelandssamenleving als geheel, die lange tijd voor een belangrijk deel draaide op de inzet van de agrariërs. De reconstructie van plattelandsgebieden met intensieve veehouderij noodzaakt aanpassingen van het beleid voor de leefbaarheid en vitaliteit in kleine kernen.

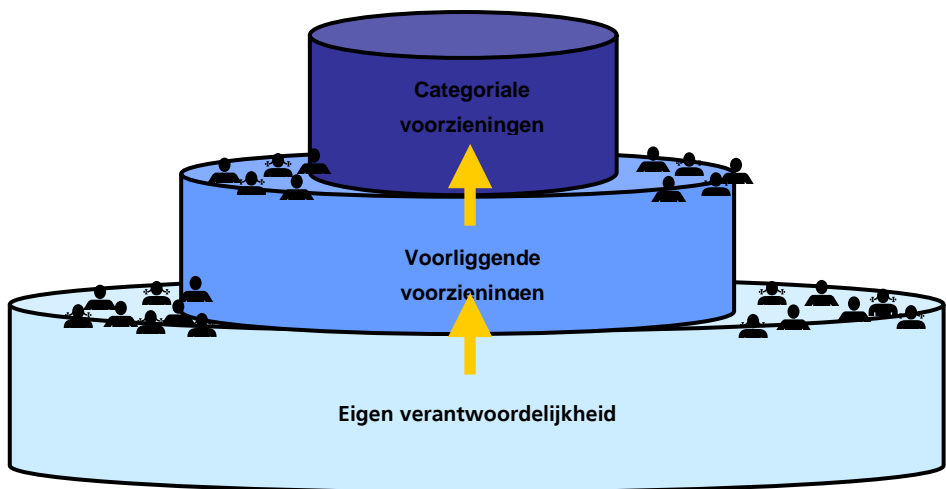
Toch waarderen velen het leven op het platteland. Mensen wonen er graag vanwege de rust, ruimte, de vaak nog hechte gemeenschap en de sterke sociale betrokkenheid. De deelname aan vrijwilligerswerk is in dorpen nog steeds groter dan in steden.

Om de sociale, ruimtelijke, en economische kwaliteiten van het platteland te versterken, is het van belang dat inwoners, gemeentelijke overheden en instellingen zich daar samen voor inzetten.

Wet Maatschappelijke Ondersteuning

Een onderwerp dat het afgelopen jaar volop in de schijnwerpers heeft gestaan bij gemeenten, zorg- en welzijnsinstellingen in Nederland is de komst van *de Wet Maatschappelijke Ondersteuning* (WMO). Sinds de contourennota in het voorjaar van 2004 verscheen is er veel gezegd en geschreven over de WMO. De WMO geeft de denkrichting van het kabinet aan over de herstructurering van de sociale infrastructuur op het lokale niveau. Deze denkrichting is in vergelijking met het huidige zorgstelsel een fundamenteel andere kijk op hoe de samenleving zou moeten functioneren. Het nemen van eigen verantwoordelijkheid staat in de WMO centraal.

Een belangrijke achterliggende reden is dat het huidige zorgsysteem namelijk uit haar (financiële) voegen barst en op den duur niet langer houdbaar is vanwege de demografische en technologische ontwikkelingen en de daarmee gepaard gaande zorgkosten. Het huidige kabinet kiest er dan ook voor dat de hulp- en ondersteuningsvragen van burgers in eerste instantie opgelost worden binnen het sociale netwerk van de burgers zelf, alvorens er een beroep wordt gedaan op de voorzieningen van de lokale overheid en de rijksoverheid. In feite introduceert het kabinet een drietrapp.

De invoering van een WMO heeft dan ook behoorlijke consequenties voor burgers en de organisatie en sturing van de zorg en het welzijnswerk.

De WMO maakt de gemeente verantwoordelijk voor de maatschappelijke ondersteuning, met bijzondere aandacht voor kwetsbare groepen. Oftewel: gemeenten moeten het mogelijk maken dat *alle* inwoners maatschappelijk kunnen meedoen. Gemeenten worden onder meer verantwoordelijk voor de levering van eenvoudige huishoudelijke verzorging, de ondersteuning aan mantelzorgers en vrijwilligers en voor de uitvoering van de subsidie-regeling diensten bij wonen met zorg.

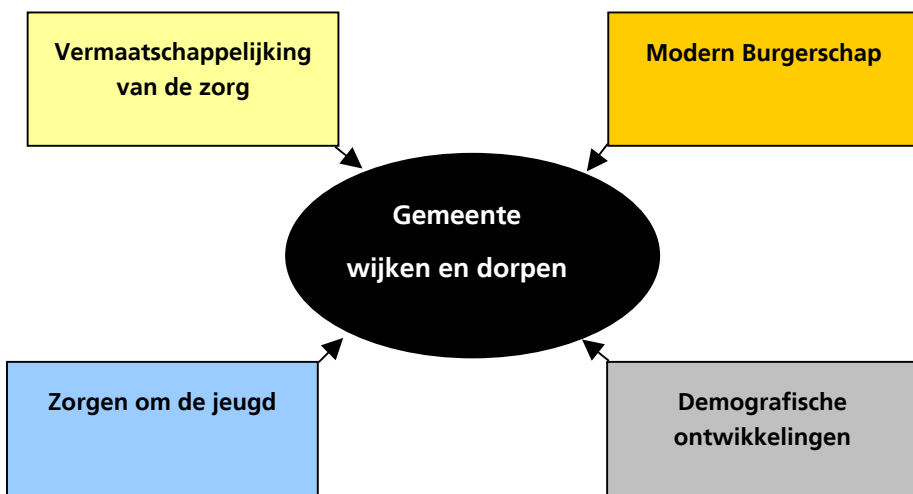
Op 9 prestatievelden moeten gemeenten beleid gaan ontwikkelen dat gericht is op de participatie en de ondersteuning van (kwetsbare) burgers. Een uitgebreide beschrijving van deze prestatievelden is terug te vinden op de bijgeleverde CDrom. Deze 9 presentatievelden zijn:

- 1 het bevorderen van de sociale samenhang in en leefbaarheid van dorpen, wijken en buurten;
- 2 op preventie gerichte ondersteuning van jeugdigen met problemen met opgroeien en van ouders met problemen met opvoeden;
- 3 het geven van informatie, advies en cliëntondersteuning;
- 4 het ondersteunen van mantelzorgers en vrijwilligers;
- 5 het bevorderen van de deelname aan het maatschappelijke verkeer en van het zelfstandig functioneren van mensen met een beperking of een chronisch psychisch probleem en van mensen met een psychosociaal probleem;
- 6 het verlenen van voorzieningen aan mensen met een beperking of een chronisch psychisch probleem en aan mensen met een psychosociaal probleem ten behoeve van het behoud van hun zelfstandig functioneren of hun deelname aan het maatschappelijke verkeer;
- 7 het bieden van maatschappelijke opvang, waaronder vrouwenopvang;
- 8 het bevorderen van openbare geestelijke gezondheidszorg, met uitzondering van het bieden van psychosociale hulp bij rampen;
- 9 het bevorderen van verslavingsbeleid.

Naast de ontwikkelingen rondom de leefbaarheid en de WMO doen zich meer veranderingen voor in de samenleving. Deze ontwikkelingen spelen een belangrijke rol in de toekomst van een wijk of dorp en de te volgen beleidskoers van de verschillende organisaties binnen de gemeente. Grofweg zijn hier vier lijnen in te ontdekken.

- 1 De vermaatschappelijking van de zorg.
- 2 Modern burgerschap.
- 3 Zorgen om de jeugd.
- 4 Demografische ontwikkelingen.

Schematisch kunnen deze lijnen als volgt worden weergegeven:

Vermaatschappelijking van de zorg

De vermaatschappelijking van de zorg is erop gericht om mensen met een beperking, een chronische aandoening of een psychosociale beperking zo lang mogelijk zelfstandig te laten functioneren in de eigen omgeving. Ingebouwde steunsystemen zijn hierbij een onmisbaar element. De vermaatschappelijking van de zorg brengt echter ook nieuwe vragen met zich mee:

- Is de lokale samenleving voldoende toegerust op het zelfstandig functioneren en de opvang van deze groepen?
- Wat weten de bepalende beleidsmakers en beleidsuitvoerders over de wensen en behoeften van deze mensen?
- Hoe kunnen we een adequate ketenzorg realiseren met een scala aan actoren op het brede terrein van wonen, welzijn en zorg?

Modern Burgerschap

Bij modern burgerschap staan de vanzelfsprekendheden die we met elkaar hebben opgebouwd ter discussie. Onze gemeenschappelijke waarden en normen worden gheredefinieerd. Meer en meer een beroep doen op de eigen verantwoordelijkheid en het versterken van het zelforganiserend vermogen van mensen staat centraal.

Wat betekent deze transformatie voor de ondersteunende organisaties op het terrein van de zorg en het welzijnswerk?

Zorgen om jeugd

Wie kijkt naar aspecten als schooluitval, kansen op de arbeidsmarkt en de solidariteit tussen ouderen en jongeren zal zich zorgen maken over de toekomst van de jongeren. Er worden vraagtekens gezet bij het functioneren van de pedagogische infrastructuur rond jeugd en gezinnen. Er wordt ook aangegeven dat het stelsel van jeugdzorg, educatie en welzijn steeds minder in staat lijkt om passende antwoorden te vinden op maatschappelijke veranderingen.

Demografische ontwikkelingen

Tot slot de demografische ontwikkelingen. Hoewel de consequenties van de vergrijzing volop in de belangstelling staan dient deze ontwikkeling in breder perspectief gezien te worden. Het gaat namelijk hier ook om een veranderende gezinssamenstelling (gezinsverdunding), andere en gevarieerdere samenlevingsvormen, etnisch-culturele aspecten en individualisering. De traditionele levensloop van naar school gaan, werken, en met pensioen is niet meer de standaard. Op dit terrein zijn steeds meer verschillende variëteiten te zien. Levensloopbeleid op maat is in.

Bedreiging of kans?

Een veranderende samenleving kan bedreigend overkomen, maar het biedt ook kansen. Door de komst van de WMO worden kansen gecreëerd voor burgers om zelf initiatieven te nemen. De nieuwe wet appelleert immers aan de onderlinge solidariteit, de sociale redzaamheid en participatie van burgers. Maar ook de andere maatschappelijke ontwikkelingen bieden bij uitstek kansen om burgers te betrekken bij de invulling van het gemeentelijk gezondheids- en welzijnsbeleid.

Een organisatievorm van inwoners van een wijk of kern die zorg draagt voor de onderlinge zorg- en dienstverlening lijkt alle kansen te benutten. Uitgangspunt is wel dat er voldoende draagvlak moet bestaan op lokaal niveau om initiatieven zelf te ontwikkelen. Het heeft geen zin om als overheid burgers een organisatievorm op te leggen als daar geen behoefte aan is.

Het is juist de bedoeling dat overheden zich aansluiten bij de behoeften en het zelforganiserend vermogen van burgers.

Dit betekent natuurlijk niet dat de overheid achterover moet leunen bij initiatieven van inwoners. De gemeenten zullen hierbij een stimulerende en pro-actieve rol kunnen spelen. Bijvoorbeeld door lokale burgerinitiatieven te ondersteunen met materiële ofwel financiële middelen of door menskracht te leveren voor ondersteuning van deze burgerinitiatieven.

3 De coöperatieve gedachte

De gedachte van coöperaties als mogelijke insteek om voorzieningen op het lokale niveau te behouden of om nieuwe voorzieningen op te zetten is niet nieuw. Nederland kent een rijke historie van samenwerkingsvormen en bonden om gezamenlijk producten te kunnen ontwikkelen, in te kopen en te ontwikkelen. Met name in de agrarische sector kwamen coöperaties tot bloei.

In Nederland werden met name de zandgronden (Noord-Brabant, Overijssel, Gelderland en Limburg) bevolkt door kleine boeren. De boeren leefden in grote armoede door de invoer van goedkoop graan uit de VS. De mechanisatie van de landbouw ging aan deze keuterboeren voorbij omdat men eenvoudigweg het geld niet had om investeringen te doen. Het waren de plaatselijk en regionaal opgerichte boerenbonden die eind vorige eeuw via samenwerking een uitweg zochten voor de erbarmelijke situatie. Zij begonnen vanaf 1895 met het gezamenlijk opzetten van coöperaties voor krediet, verzekering (een 'Onderlinge'), aankoop van voeders en meststoffen en verkoop van de producten van land-, tuinbouw en veeleelt. Doorgaans werden meerdere activiteiten door één coöperatie ontplooid. Sindsdien is de landbouw bij uitstek de sector geweest waar de coöperatie zich heeft ontplooid. Dit heeft geleid tot een bonte verzameling van coöperaties en verenigingen, niet zelden georganiseerd op basis van geloofsrichting, die elkaar soms hevig beconcurrerden. Na de oorlog hebben fusies en samenwerking geleid tot schaalvergroting.

Een voorbeeld van een coöperatie begin 20- eeuw is de oprichting van de Noord-Brabantse Christelijke Boerenbond. Via deze bond zette Pater van den Elsen zich in voor de bevordering van samenwerking van boeren. Er werd daarbij een beroep gedaan op geestelijken en leden van de kerk die de boeren bezochten. Zij konden ook de kennis van coöperatieve verenigingen aanreiken en helpen bij het opzetten ervan door bestuursleden te leveren. De inzet van de pater was vooral om de boeren een menswaardig bestaan te bieden en de geestelijke ontplooiing te bevorderen.

Men moest dan wel aan de christelijke plichten voldoen, wilde men lid kunnen worden. Aan boerenorganisaties verbond hij geestelijke adviseurs die de sociale en godsdienstige vorming moesten ondersteunen. De samenwerking op het platteland was soms zeer kleinschalig, zoals de boeren die gezamenlijk een fokstier exploiteerden of boeren die een informele vereniging vormden voor de gezamenlijke aanschaf van een broedmachine. Deze landbouwcoöperaties deden ook aan onderlinge bedrijfshulp, voorlichting en dienstverlening.

Hoewel het aantal coöperaties eind 20ste eeuw drastisch verminderde, is de aandacht voor het fenomeen weer groeiend. Dit doet zich onder meer voor in de landbouwsector waar nieuwe initiatieven ontstaan, nu de intensieve veehouderij en de mestproductie aan banden gelegd worden. Gelet op de historie ligt het voor de hand dat zulke nieuwe activiteiten ondergebracht worden in coöperaties. Maar ook in andere sectoren zien we dat coöperaties weer aan aandacht winnen. Naast winkelketens zijn ze te vinden in de binnenvaart, aankoop scheepbenodigdheden, inkoop voor vissers, visafslag, taxibedrijven, uitvaartverzorging, melkslijters, uitzendwerk, woningbeheer en -exploitatie, vrije beroepsbeoefenaren (architecten, advocaten, dierenartsen), volkstuinbeheer, bedrijfsverzamelgebouwen, kinderopvang, 'werk-gemeenschappen', inkooporganisaties voor kleine zelfstandige winkeliers en zelfs een coöperatieve wijnkelder in Zuid-Limburg.

Recente voorbeelden van initiatieven in coöperatieve vorm

Milieucoöperaties: boeren in een gebied met beschermd natuurschoon hebben moeite met strenge milieuvoorschriften. Zij zien wél kans op andere wijze de doelstelling van milieubeheer dichterbij te brengen. De minister heeft deze initiatieven gehonoreerd door versoepeling van de milieunormen toe te staan. De boeren brengen het gezamenlijk beheer van het gebied onder in een coöperatie, die als rechtspersoon afspraken maakt met het ministerie over het milieubeheer.

Financieringscoöperaties: voor de financiering van een gemeenschappelijk initiatief kan een coöperatie worden opgericht. De leden/donateurs dragen bij in het benodigde kapitaal en kunnen bij verkregen inkomsten eventueel een winstuitkering krijgen. Denk aan het gezamenlijk financieren van een buurtbus met inkomsten uit de ritprijs; of het uitgeven van een boekje over een buurt.

Innovatiecoöperatie: in de regio West- en Midden Brabant hebben samenwerkende banken een coöperatie opgericht waarin zij activiteiten ontplooiën om de ontwikkeling van de regio te stimuleren. Er wordt onderzoek naar de aanwezige en mogelijke functies op agrarisch terrein, transport, recreatie en toerisme en streekgeschiedenis verricht. Door voorlichting over mogelijkheden en door het organiseren van bijeenkomsten worden nieuwe initiatieven van ondernemers, instellingen en lokale overheid bevorderd.

Werkgelegenheidscoöperatie: in Noordoost Friesland is de coöperatie 'Alle Begin Is Moeilijk' (ABIM) opgericht. Ondernemers, instellingen en overheid zetten zich hier in voor het aan de slag helpen van werkloze HBO-ers in dit gebied. De fondsvorming en het daarvoor uitgeven van aandelen heeft bijzondere aandacht gehad.

De coöperatie detacheert personeel bij werkgevers, en is te vergelijken met een uitzendbureau. Maar de werknemers zijn vanaf het begin in vaste dienst van de coöperatie, iets dat nu ook bij uitzendbureaus kan. Behalve door een goede rechtspositie en beloning heeft de coöperatie zich onderscheiden door de scholing van het personeel. De bedrijven waar het personeel gedetacheerd wordt zijn de leden van de coöperatie.

4 De coöperatie als middel

Om de leefbaarheid van het platteland te behouden zijn voorzieningen op terreinen van zorg, dienstverlening, welzijn, sport, cultuur en recreatie noodzakelijk. Maar ook de mogelijkheid om goed te wonen in geschikte woningen voor jong en oud, voldoende arbeidsparticipatie, economische vitaliteit, sociale verbanden en informele netwerken zijn van groot belang.

In kleine kernen zijn verschillende samenwerkingsverbanden te vinden. Zo is er veelal een dorpsraad, zijn er buurtverenigingen en worden er veelal verschillende activiteiten georganiseerd in het buurthuis, in sportverenigingen of er is een informeel zorg- en hulpcircuit. Toch is het zinvol stil te staan bij de vraag in hoeverre er afstemming en samenwerking plaatsvindt tussen deze reeds bestaande samenwerkingsverbanden. Door de krachten te bundelen kan immers een belangrijke meerwaarde ontstaan:

- Lokale samenwerkingsverbanden kunnen zo een sterkere (markt)positie verkrijgen.
- Buurtbewoners en bewonersorganisaties kunnen zo gemakkelijk informatie uitwisselen.
- Aanbieders van producten en diensten hebben een aanspreekpunt.

Wil samenwerking op lokaal niveau succesvol zijn, dan gelden de volgende uitgangspunten:

- Er moet draagvlak zijn voor veranderingen onder buurtbewoners, aanbieders (van zorg en dienstverlening en voorzieningen) en bij de gemeente.
- Er moet op lokaal niveau een duidelijk aanspreekpunt zijn voor bijvoorbeeld vraagbundeling, communicatie, beheer en deskundigheidsbevordering.

De keuze voor een coöperatie

Er zijn verschillende vormen van samenwerking door bewoners mogelijk. Veel samenwerkingsverbanden hebben een informeel karakter. Dat kunnen heel vruchtbare samenwerkingsvormen zijn, waarbij met gezamenlijke inspanningen veel resultaten geboekt worden.

Toch blijkt dat bij veel bewoners de behoefte bestaat om samenwerking en belangenbehartiging structureler vorm te geven. Zeker bij belangenbehartiging en bij onderlinge hulp blijkt die behoefte aan een gestructureerde organisatievorm met een zo groot mogelijk draagvlak te bestaan. In zo'n geval kan een coöperatieve vereniging als men wil samenwerken met een grote mate van zelfstandigheid aantrekkelijk zijn. Inwoners van het dorp kunnen in samenwerking met partners als de gemeente, agrarische bedrijven, commerciële dienstverleners woningcorporaties, instellingen op het terrein van zorg en welzijn samen bepaalde belangen behartigen. Met de bijdrage van de leden kunnen collectieven gezamenlijk investeringen plegen of kan er tegen gereduceerde tarieven inkopen gedaan worden.

De coöperatie

Coöperaties zijn niets anders dan samenwerkingsverbanden van mensen, instellingen en/of bedrijven. Coöperaties streven een doel na dat zonder samenwerking moeilijk te realiseren is. Leden werken samen om dat doel te bereiken. Bijvoorbeeld om zorg en andere voorzieningen te behouden in het dorp. Een coöperatie wordt altijd opgericht bij notariële akte. In de wet gaat het om '....een bij notariële akte als coöperatie opgerichte vereniging....'

Ouderencoöperaties op het Platteland

Het Nederlands Platform Ouderen Europa en de Landelijke Vereniging van Kleine Kernen zijn vanaf oktober 2004 gestart met een project waarin zij vier plattelandskernen ondersteunen bij de opzet van een ouderencoöperatie. Aangezien er allerlei voorzieningen uit het dorp verdwijnen, zijn bewoners van kleine kernen steeds meer tijd kwijt aan dagelijkse bezigheden zoals het boodschappen doen, kinderen naar school brengen en de zorg voor hun ouders. In het project zetten de ouderen uit het dorp zich in om de zogenaamde taakcombineerders (mensen met werk én kinderen én huishouding) te ontlasten. Dit doen zij door bijvoorbeeld een huiskamerrestaurant of een strijkservice op te zetten of zich bij dorpsgenoten aan te bieden voor thuiszorg of als kinderoppas. De ouderen zetten met dit doel een zgn. coöperatie op. Hierdoor krijgt de dienstverlening een structureel karakter. Dit idee is afkomstig uit Duitsland waar men spreekt van senioren genossenschaften.

Het project eindigt in februari 2006 waarna de ervaringen uit de vier plattelandskernen beschikbaar zullen komen voor andere dorpen. Voor meer informatie: www.npoe.nl

Motieven

Motieven om te gaan samen werken kunnen verschillend zijn. Bijvoorbeeld uit ideële overwegingen; om de onderlinge solidariteit en het gemeenschappelijk belang van de leden te versterken. Dergelijke vormen van coöperaties kennen we van oudsher uit de landbouwsector. Maar er zijn ook dienstencoöperaties van huisartsen of adviseurs die zijn gaan samenwerken met behoud van hun eigen praktijk. Maar coöperaties kunnen ook ontstaan uit materiele overwegingen; om een materieel of economisch voordeel te behalen. We spreken dan van gemengde coöperaties: een samenwerkingsverband met een gemeenschappelijke inkoop/verkoop.

Kenmerken

Kenmerkend voor de coöperatie is dat de leden van een coöperatie werken samen zonder hun zelfstandigheid te verliezen. Het hoogste orgaan van een coöperatie is de Algemene Leden Vergadering (ALV): elk lid heeft daarin evenveel te zeggen. Is er een dagelijks bestuur, dan is dat ondergeschikt aan de ALV. Leden zorgen voor de financiën van de coöperatie. Samen bepalen ze hoe het geld wordt besteed. Een coöperatie ontwikkelt een product, dienst of concept voor eigen gebruik, maar eventueel ook 'voor de markt'. Een coöperatie kan altijd nieuwe leden toelaten; wel kan zij een startbijdrage vragen die in waarde vergelijkbaar is met investeringen van leden van het eerste uur. Een coöperatie heeft als samenwerkingsmodel een belangrijke subjectieve lading: samen staan we sterker. Dit gevoel van onderlinge verwantschap en vertrouwen is een niet te onderschatten basis voor succesvolle samenwerking.

Doelen van de coöperatie laten zich als volgt vertalen:

Het belang van samenwerken en maken van keuze

In kleine kernen zijn verschillende samenwerkingsverbanden te vinden. Zo is er veelal een kleine kernen vereniging, er is een informeel zorg- en hulpcircuit en worden er veelal verschillende activiteiten georganiseerd door bijvoorbeeld het buurthuis of de sportvereniging. Toch is het zinvol stil te staan bij de vraag in hoeverre er afstemming en samenwerking plaatsvindt tussen deze reeds bestaande samenwerkingsverbanden. Door de krachten te verenigen kan immers een belangrijke meerwaarde ontstaan:

- lokale samenwerkingsverbanden krijgen zo een sterkere marktpositie;
- buurtbewoners en -organisaties kunnen gemakkelijk informatie uitwisselen;
- aanbieders van producten en diensten hebben een aanspreekpunt.

Behoeften in beeld

Om de leefbaarheid van het platteland te behouden is er behoefte aan zorg, dienstverlening, goed wonen voor jong en oud, behoud van voorzieningen, ondersteuning van het informele netwerk en het creëren van arbeidsmogelijkheden. Buurtbewoners die met elkaar samenwerken om de leefbaarheid van het platteland te behouden ervaren op die terreinen de meeste voortgang.

Belangen verenigd

De belangen van leden zijn homogeen. Dat wil zeggen dat ze niet te veel uiteenlopen. Overigens is onderling vertrouwen een belangrijke voorwaarde voor een coöperatie. Het maken van winst is geen doel op zich. Daarom zijn commerciële partijen doorgaans geen lid van een coöperatie. Natuurlijk kan een coöperatie wel zaken met hen doen. Samenwerking met de lokale overheid kan binnen een coöperatie goed gestalte krijgen. Aan te raden is die overheid te beschouwen als een derde partij waarmee een zakelijke relatie bestaat.

Resultaten

In het algemeen geldt dat als men wil samenwerken zonder de eigen zelfstandigheid op te geven, een coöperatie aantrekkelijk kan zijn.

Buurtbewoners en andere partners zoals bijvoorbeeld de thuiszorg en de gemeente, behartigen samen bepaalde belangen, bijvoorbeeld alles wat rond de zorg in het dorp te maken heeft.

De coöperatieve vorm is een interessante optie om een vorm van zelfbeheer te creëren binnen een dorp/kleine kern of buurt. De coöperatie versterkt de onderlinge solidariteit en plaatst het belang van haar leden, de inwoners, centraal. Het zijn de leden die zelf kunnen aangegeven welke noodzakelijke voorzieningen behouden moeten blijven of welke nieuwe voorzieningen nodig zijn om de leefbaarheid te vergroten. De coöperatie is bedrijfsmatig maar toch betrokken en bij uitstek geschikt om vormen van betaald en vrijwilligerswerk te combineren. Niet gericht op extreme winstmaximalisatie maar wel op een gezonde basis voor continuïteit. De combinatie van de drie elementen: zorg en zaken, nieuwe onderbouwing voor netwerkvorming en zelfbeheer lijkt ook een relevante bijdrage te leveren aan de duurzaamheid van de Brabantse samenleving.

5 Coöperaties in de praktijk

Elke coöperatie is anders. Doelen en inrichting kunnen verschillen. Daarom vergt de oprichting en voortzetting van een coöperatie maatwerk. Het is zaak van te voren goed te bespreken wat men wil, waarom en hoe. Kijkend naar de praktijk dan zien wij dat de meeste coöperaties de commerciële kant benadrukken, zij maken gebruik van het feit dat de coöperatie winst kan maken. Voorbeelden van coöperaties die op dit moment actueel zijn hebben wij in het volgend schema uitgewerkt.

Voorbeelden van coöperaties

Type	Leden	Onderverdeling	Activiteiten	Voorbeelden
Verbruiks-coöperatie	Burgers, ondernemers, afnemers	Inkoop-coöperatie serviceverlening	Gezamenlijke inkoop	Supermarkten multifunctionele zorgeenheden
Collectieve verzekering/ dienstverlening	Verzekering-nemers	Dienstverlening verzekering financieel gewin	Gezamenlijke inkoop en diensten	Uitvaart- verzorging verzekering banken
Beheers-coöperatie	Verenigingen van Eigenaren	Inkoop, deskundigheid belangenbehartiging	Gezamenlijk onderhoud	Coöperatieve vereniging van eigenaren
Productie-coöperatie	Burgers afnemers en aanbieders diensten coöperatie	Belangen- behartiging winstdeling	Productie goederen en diensten	Particuliere thuiszorg Vrijwilligers- organisatie ruildienstbureau

De coöperatieve gedachte is erg actueel. Mede door de maatschappelijke ontwikkelingen is er immers een klimaat ontstaan waarin burgers het heft in eigen hand gaan nemen en gezamenlijk actie ondernemen om knelpunten/problemen uit hun directe omgeving op te lossen. Het lijkt erop dat de ideale periode is aangebroken voor coöperaties gericht op wonen, zorg welzijn. In dit hoofdstuk werken wij een aantal voorbeelden uit.

Bijzondere aandacht krijgt de zorgcoöperatie Hoogeloon, een florerend initiatief. Deze coöperatie is uniek te noemen omdat zij zich sterk maakt voor het bevorderen van de onderlinge solidariteit, en minder gericht is op de commerciële mogelijkheden die een coöperatie biedt. Andere voorbeelden betreffen de coöperatieve supermarkt in Sterksel en Vereniging de Sleutel, een bijzonder ouderinitiatief.

Vereniging De Sleutel

Deze vereniging is opgezet voor en door ouders-verzorgers van kinderen met een verstandelijke beperking, die besloten hebben om de organisatie rondom zorg en wonen zelf ter hand te nemen. Ouders-verzorgers in Zuid-Oost Brabant die op zoek zijn naar een passende woonvorm voor hun kind, en die voor deze zorg op maat, van een PGB gebruik (willen) maken, kunnen dus lid worden van deze vereniging. Via de vereniging ontmoeten mensen met dezelfde ideeën elkaar.

De vereniging bestaat nu uit 50 enthousiaste ouderparen die samen op weg zijn om een goede woonvorm voor hun verstandelijk gehandicapte zoon of dochter te realiseren. Zij willen voor hun 52 kinderen precies die zorg en woonvorm creëren die zij nodig hebben, zodat zij gelukkig kunnen leven en zich zo optimaal mogelijk kunnen ontplooien.

De verenigingsleden, de ouderparen, zijn er van overtuigd dat, welke zorg je ook voor je verstandelijk gehandicapt kind kiest, jezelf (of iemand anders die het later overneemt) altijd de verantwoordelijkheid blijft houden. Hierdoor blijft er je leven lang zorg bestaan. Deze zorg is het meest effectief als je het zo kunnen regelen zoals je het zelf wilt. Vandaar dit initiatief.

‘Het zal zeker nog wel enkele jaren duren voordat ons ideaal is bereikt. Maar we zijn ervan overtuigd dat het ons gaat lukken. Hoe meer mensen er deelnemen, hoe beter het gaat lukken. U kunt dus nog steeds met ons meedoen. Wie weet lukt het net in uw stad of dorp iets op te zetten en passen de mensen ook nog eens fijn bij elkaar.’

Bron: *www.vereningdesleutel.nl*

Zorgcoöperatie Hoogeloon

Hoogeloon is een van de dorpskernen van de gemeente Bladel in Zuidoost Brabant. Het dorp heeft circa 2200 inwoners, waarvan 30% ouder is dan 50 jaar. De afgelopen jaren zijn inwoners en organisaties door de gemeente nauw betrokken bij het invulling geven aan het gemeentelijk integraal ouderenbeleid, de zorgverlening en belangrijke ruimtelijke ontwikkelingen (zorgwoningen en een multifunctionele accommodatie). Daarnaast is door het PON een leefbaarheidsonderzoek¹ uitgevoerd onder de oudere inwoners van Hoogeloon. Uit dit onderzoek kwam naar voren dat ouderen en mensen met een handicap weg trekken uit Hoogeloon omdat:

- er onvoldoende zorg in het dorp gegeven wordt. Professionele aanbieders kunnen niet altijd voldoen aan de (acute) zorgvragen en de niet-planbare zorg kan niet op alle momenten geleverd worden;
- er geen zorg verleend wordt aan dementerende ouderen;
- er geen dagopvang en dagverzorging aanwezig is waardoor er vrijwel geen mogelijkheden zijn om de mantelzorg te ontlasten;
- het sociale netwerk onvoldoende toereikend is om ouderen te ondersteunen;
- de solidariteitsgedachte tussen jong en oud, zorgafhankelijken en gezonde vitale inwoners in Hoogeloon onvoldoende tot uiting komt.

In Hoogeloon waren de leden van de dorpsraad en een aantal actieve bewoners van het dorp van mening, dat het te gek voor woorden was dat het in Hoogeloon, waar zoveel verzorgenden en verpleegkundigen wonen, niet lukte om ouderen met hulpvragen en mensen met een handicap te helpen. Die constatering bleek eigenlijk al de oplossing van het probleem in zich te hebben. Daarom besloot een aantal inwoners van Hoogeloon de handen ineen te slaan en een beroep te doen op het zelforganiserend vermogen van de inwoners en te appelleren aan de onderlinge solidariteit.

¹ Zorge(n)loos wonen in Hoogeloon, Tilburg, PON, 2002.

Inwoners, in eerste instantie vertegenwoordigd door belangenorganisaties zijn in het dorp nauw betrokken bij het opzetten van een nieuwe samenwerkingsvorm. Die samenwerking heeft uiteindelijk geresulteerd in de Zorgcoöperatie Hoogeloon die inmiddels ruim 150 actieve leden kent.

Voordat de oprichting van een zorgcoöperatie in Hoogeloon een feit was, is er veel gebeurd. Er is door de dorpsraad en later in een gevormde werkgroep veel onderzocht, vergaderd en soms ook getwijfeld over behoeften, kansen, belemmeringen, de opzet van het samenwerkingsverband en de mogelijkheden. De stappen die zij doorlopen hebben staan beschreven in het volgende hoofdstuk.

De werkgroep van Hoogeloon heeft heel expliciet gekozen voor de uiteindelijke vorm van een coöperatie. Dit omdat de onderlinge solidariteit binnen de coöperatie sterker tot uiting komt dan bij andere organisatievormen. Een coöperatie ontstaat uit de behoefte van mensen om solidair met elkaar te zijn, samen verantwoordelijk te zijn voor elkaar en dit geven zij vorm door het lidmaatschap van een coöperatieve vereniging.

Beoogde deelnemers aan en leden van de coöperatie Hoogeloon:

- Inwoners Hoogeloon (zowel jong als oud, maar men verwacht vooral mensen dat mensen van 45 jaar en ouder lid worden).
- naast burgers kunnen ook formele/informele organisaties lid worden. Deze mogelijkheid wordt opengehouden

Wat is het doel van de coöperatie?

De Zorgcoöperatie maakt zich sterk voor het behoud van voorzieningen in Hoogeloon. Tegelijkertijd ontstaat de mogelijkheid om meer en/of nieuwe voorzieningen te creëren voor ouderen, chronisch zieken en mensen met een handicap. Het aanbod van de Zorgcoöperatie moet leiden tot minder noodgedwongen vertrek van hulpbehoevende mensen uit het Hoogeloon. Een ander belangrijk punt is dat de coöperatie de onderlinge solidariteit van de Hoogelooners vergroot. Door gezamenlijk te zorgen voor een goed sociaal klimaat waar alle inwoners van kunnen profiteren.

Benodigde middelen en menskracht

De zorgcoöperatie heeft gekozen voor een groeimodel. Door heel klein te beginnen wordt in eerste instantie de benodigde menskracht geleverd door vrijwilligers uit Hoogeloon. Verder zijn werkafspraken gemaakt met bijvoorbeeld de zorgconsulente (van de thuiszorg), en bestaande vrijwilligersorganisaties en professionele aanbieders van zorg, wonen en welzijn. De coöperatie is ondergebracht in het steunpunt Den Bogerd. De benodigde middelen voor het opzetten van de coöperatie zijn zeer gering. Verder wordt er contributie gevraagd aan de leden.

Coöperatieve supermarkt in Sterksel

De KBO, KVO, ZLTO en de KPJ zijn met elkaar aan de slag gegaan om - na twee jaar afwezigheid - weer een supermarkt naar het dorp te halen. Het bleek niet eenvoudig. De Spar wilde uiteindelijk meewerken. Al in het begin werd duidelijk dat voor een levensvatbare winkel de inzet van vrijwilligers noodzakelijk was. Voor de continuïteit van de winkel werd een bedrijfsleider gezocht.

De bedrijfsleider is de enige betaalde kracht. Om een binding te creëren van de bewoners met de winkel werd besloten om een coöperatie op te starten. Dit is een soort vereniging. Inwoners hebben de mogelijkheid gekregen om door middel van het kopen van certificaten (50 euro) lid te worden. Maar liefst 340 gezinnen (73%) zijn inmiddels lid van de coöperatie. Behalve draagvlak leverde dit een flink startkapitaal op. Sinds de opening op 24 maart 2004 draait de winkel boven verwachting. Er is brood van de warme bakker, een ruim assortiment aan vers vlees, fruit, zuivel en kruidenierswaren. Bovendien is er een TPG Servicepunt, drogisterij, stomerij en er is een kopieer- en faxapparaat. Tevens kan terecht voor het ontwikkelen van foto's. Als met enige regelmaat om een product wordt gevraagd, wordt het opgenomen in het assortiment.

Momenteel werken veertig vrijwilligers actief mee in de winkel: ze vullen vakken bij, zitten achter de kassa of ruimen op. Ook werken er twee bewoners van Providentia in het kader van hun dagbestedingsactiviteiten in de winkel. Providentia is een onderdeel van het epilepsiecentrum Kempenhaeghe te Sterksel.

Wat biedt de Zorgcoöperatie Hoogeloon

Het zijn de leden zelf die het aanbod van de zorgcoöperatie bepalen. De eerste concrete acties die in een aanbod hebben geresulteerd zijn het opzetten van een eetpunt, mantelzorg-ondersteuning en het organiseren van dagverzorging. Daarnaast brengt de Zorgcoöperatie vraag en aanbod bij elkaar en zorgt voor inzet van vrijwilligers of professionals die diensten aanbieden. Voor sommige zorg en diensten wordt een bedrag in rekening gebracht aan de leden, maar ook kan het zijn dat diensten zonder kosten worden aangeboden. Verder is het mogelijk dat leden van de coöperatie elkaar diensten kunnen aanbieden via bemiddeling door de coöperatie.

6 Stap voor stap naar een coöperatie

Een randvoorwaarde voor het succesvol zijn van een coöperatie is het draagvlak van onderop: lokale initiatiefnemers moeten zelf aan de slag gaan met het gedachtegoed. Maar voordat er daadwerkelijk gestart kan worden is het belangrijk om een aantal zaken te inventariseren en uit te werken. Daarom is het raadzaam een aantal stappen te bewandelen om te onderzoeken of het gedachtegoed slaagkans heeft. In dit hoofdstuk worden alle stappen die in Hoogeloon genomen zijn als richtsnoer gebruikt. We zijn van mening dat deze stappen een handvat kunnen bieden voor initiatiefnemers die aan de slag willen met een idee voor een samenwerkingsverband in de vorm van een coöperatie.

Voordat een coöperatie opgezet kan worden is het natuurlijk heel belangrijk om te weten waar men aan wil gaan werken. Een belangrijke valkuil voor initiatiefnemers is dat men bij aanvang te veel en te snel wil bereiken. Daarom is het erg belangrijk om de tijd te nemen voor het definiëren van het knelpunt: Wat is het probleem waar men gezamenlijk de schouders onder wil steken om een oplossing te zoeken? Dit betekent dat dit het hoofddoel moet zijn om het probleem aan te pakken. De wijze waarop dit gebeurt, door dit bijvoorbeeld in coöperatief verband te doen, is hieraan ondergeschikt.

Stap 1: Inventarisatie uitgangspositie

De eerste stap die gezet moet worden is louter beschrijvend en inventariserend van aard. Belangrijk is om een helder overzicht te krijgen van wat goed gaat in het dorp, wat behouden moet blijven en in hoeverre er behoefte is aan (nieuwe) voorzieningen. Om dit zicht te krijgen kan een inventarisatie gemaakt worden dat tevens inzicht biedt in de wensen en behoeften van de inwoners en zorgvragers in het dorp (ten aanzien van zorg en dienstverlening, welzijn en wonen voor de nabije toekomst). Zo'n inventarisatie kan op verschillende manieren uitgevoerd worden.

Belangrijk is wel dat tijdens die inventarisatiefase zoveel mogelijk inwoners van het dorp geïnformeerd en hierbij actief betrokken worden waardoor er ook draagvlak ontstaat voor ideeën van de initiatiefnemers.

Voorbeelden van hoe inwoners betrokken kunnen worden bij de inventarisatie zijn het organiseren van brainstormbijeenkomsten waar inwoners van het dorp bevroegd worden op hun behoeften en wensen op het terrein van de zorgverlening en de vraag wat te behouden en wat te verbeteren valt op het terrein van wonen, zorg en dienstverlening in het dorp. Ook kan aan bewoners gevraagd worden een fotoreportage te maken over saillante zaken in het dorp die van betekenis zijn voor de zorgverlening. En natuurlijk kan er een vragenlijst gemaakt en verspreid worden met vragen over de zorg, dienstverlening, wonen en welzijn in het dorp.

Aanvullend op dit inventariserende onderzoek zou, indien men zich richt op mogelijkheden rond zorg, wonen, welzijn en dienstverlening, een antwoord geformuleerd moeten worden op de volgende vragen:

- Welke samenwerkingsvormen (zoals overleggroepen, verenigingen, convenanten) bestaan er in het dorp op het gebied van (informele) zorg en dienstverlening, welzijn en wonen?
- Hoeveel mensen staan er op de wachtlijst om thuiszorg te krijgen? (maak hierbij een onderscheid in de vormen van aangeboden zorg)
- Hoeveel mensen zijn er het afgelopen jaar verhuisd naar een andere omgeving omdat de zorg in het dorp ontoereikend was/is?
- Is het nodig om navraag te doen naar waarom deze mensen zijn verhuisd? Zo ja, wat is de reden geweest van verhuizing?

Tip

Het is in deze fase zinvol om een **werkgroep** op te richten. Deze werkgroep kan zich bezig houden met een aantal voorbereidende werkzaamheden, zoals het opstellen van een actieplan dat antwoord moet geven op de volgende vragen:

- Wat zijn haalbare doelen/activiteiten en op welke termijn?
- Welke faciliteiten zijn nodig?

- Welke inkomstenbronnen zijn mogelijk?
- Wat is de organisatie en taakverdeling bij de verdere voorbereiding en hoe worden betrokkenen op de hoogte gehouden van de voorde-
ringen?

Deze werkgroep is tevens het aanspreekpunt in het dorp voor belang-
stellende dorpsbewoners of voor bewoners die (op onderdelen) zich
willen inzetten voor het lokale leefbaarheidinitiatief.

Stap 2: Formuleer gezamenlijk belang

Een tweede stap die gezet moet worden heeft betrekking op het
formuleren van het gezamenlijk belang. Wat is nu precies het
probleem dat door de inwoners van het dorp wordt ervaren en
waar (op korte termijn) een oplossing voor gevonden moet
worden? Probeer niet voor alle knelpunten/problemen een oplos-
sing te vinden, maar start met datgene waarvan je zeker weet dat
ook andere inwoners van het dorp zich hiervoor in willen zetten.
Denk goed na over de manier waarop je dit gaat aanpakken.

Vragen waar een antwoord op geformuleerd moet worden zijn
onder meer:

Op welke manier zijn de inwoners het beste bereiken om na te
gaan of het geconstateerde probleem gemeenschappelijk
gedragen wordt? Bijvoorbeeld door mensen individueel aan te
spreken? Of door een informatiebijeenkomst te organiseren waar
heel gericht aan mensen gevraagd wordt wat zij als belangrijkste
probleem ervaren en waar zij aan mee willen werken om een
oplossing te vinden.

Om het gezamenlijke probleem van de gemeenschap te formu-
leren is het verstandig om opnieuw een aantal vragen te
beantwoorden:

- Hoe vaak komt het gezamenlijke probleem voor?
- Wanneer komt het gezamenlijke probleem voor en bij wie
specifiek nu en/of in de toekomst?
- Waar komt dit probleem voor?
- En waardoor komt dit?

Voorbeeld van een gezamenlijk belang

Het gezamenlijke belang is om nu en in de toekomst 24-uurs oproepbaarheid voor zorgvragen te hebben.

Stap 3: Bekijk de samenwerkingsmogelijkheden

Wanneer het gezamenlijke belang is gedefinieerd, kan gekeken worden in hoeverre het nodig en mogelijk is om met andere partijen uit het veld samen te werken. Hiervoor moeten een aantal vragen beantwoord worden:

- Wat is nodig om het geconstateerde probleem op te kunnen lossen?
- Welke partijen/organisaties kunnen een bijdrage leveren aan het geconstateerde gezamenlijke probleem?
- Wat zijn de belangen van de verschillende partijen, komen deze overeen met het gezamenlijke belang van de inwoners van het dorp?
- Zijn er andere mogelijkheden/oplossingen denkbaar? Bijvoorbeeld: Wat kunnen de inwoners van het dorp zelf doen? Of creatiever: Kunnen er oplossingen gevonden worden buiten het reguliere circuit en is hier behoefte aan?

Vervolgens moeten oriënterende gesprekken plaatsvinden met de organisaties/partijen waar samenwerking mee mogelijk is. Betrek hen bij de plannen en maak hen deelgenoot van het proces.

Een aantal vragen die gesteld moeten worden aan deze organisaties/instellingen hebben betrekking op:

- Kan men zich vinden in het gemeenschappelijk belang van de inwoners van het dorp?
- Wat wordt er vanuit de betreffende organisatie/instelling al gedaan aan dit geconstateerde probleem?
- Wil men meedenken en -werken om een oplossing te vinden?

Gemeenschapzorg in Roggel (ca. 4.000 inwoners)

Onder de noemer van 'gemeenschapzorg' heeft de plaatselijke vereniging het Groene Kruis de dagopvang in Roggel opgezet. Ouderen en gehandicapten met een indicatie voor zorg uit Roggel, Neer en Heibloem kunnen terecht voor dagopvang in het Sint Jozefhuis. Dit is een voormalig kruisgebouw waarvan nu de gemeente eigenaar is. De gemeente stelt het gebouw voor dit doel gratis beschikbaar. Maar liefst 90 vrijwilligers uit (de directe omgeving van) Roggel zijn beschikbaar om de 37 deelnemers te begeleiden. Er kunnen ongeveer tien mensen per dagdeel gebruik maken van de dagopvang. De dagopvang is 4 dagen per week geopend van 9.30 uur tot 16.30 uur. Er is een aparte groep kookvrijwilligers die iedere dag zorgt voor een verse warme maaltijd voor de deelnemers. Ook zijn er vrijwilligers voor het ophalen en thuisbrengen van de deelnemers en voor de schoonmaak. Daarbij is er 1,5 dag per week een klusjesman aanwezig. De betrokkenheid van de vrijwilligers gaat verder dan alleen de dagopvang. Vrijwilligers voeren allerlei hand- en spandiensten uit en houden mensen in de gaten die zorg nodig hebben. Het coördinatieteam van vrijwilligers begeleidt vrijwilligers. Op de achtergrond is er tevens een wijkverpleegkundige die de achtergronden van de gemeenschap kent beschikbaar. Zij kan huisbezoeken afleggen bij cliënten en ondersteuning aan bieden aan de vrijwilligers. De wijkverpleegkundige komt iedere middag even langs in het Jozefhuis.

Stap 4: Spiegel eigen ideeën aan de kenmerken van een coöperatie

De vierde stap is een stap om even stil te staan bij de vraag in hoeverre een coöperatie een reële mogelijkheid is om het gezamenlijk belang invulling te kunnen geven. Wanneer de vragen uit de vorige stappen zijn beantwoord is het dus zaak om kritisch naar de antwoorden te kijken.

Vervolgens moet men zich afvragen: Wat zijn de oplossingsrichtingen? Wat verdient de voorkeur? Hierbij is het belangrijk om de volgende punten goed te bekijken:

- Wat is de verwachte effectiviteit. Wat moet het opleveren?
- Is het haalbaar? Zowel in tijd als financieel?

- Is er voldoende draagvlak?
- Komen de belangen van inwoners tot hun recht?

Om erachter te komen of een coöperatie een mogelijke oplossing is kunt u gebruik maken van het overzicht van kenmerken in de volgende figuur. Hierin staan de kenmerken van de coöperatieve vereniging en van een stichting beschreven.

Coöperatie	Stichting
Heeft per definitie leden	Heeft geen leden, maar deelnemers/participanten
De Algemene Leden Vergadering is het hoogste orgaan. Het Bestuur is hieraan ondergeschikt	Het Bestuur is het hoogste orgaan
Kent de mogelijkheid van een toezichthoudend orgaan	Kent de mogelijkheid van een toezichthoudend orgaan
Aansprakelijkheid van de leden is statutair te beperken of uit te sluiten	Aansprakelijkheid (bestuurs)leden is niet statutair te beperken of uit te sluiten
In principe commerciële rechtspersoon die materieel voordeel nastreeft voor de leden.	In principe a- commerciële rechtspersoon, althans in die zin dat er geen materieel voordeel wordt nagestreefd voor oprichter, bestuurders of derden.
Mogelijkheid van winstdeling onder de leden	Verbod op winstdeling onder bestuursleden.
Bij uitstek gericht op stoffelijke belangen, c.q. gericht op het door de leden gezamenlijk besturen van een organisatie	Ruim juridisch kader van mogelijke doelen: materieel en immaterieel.
Bij uitstek gericht op zakelijke relaties tussen leden en de coöperatie.	Ruim juridisch kader van mogelijke doelen: materieel en immaterieel.
Rechten en plichten van leden zijn statutair nauwkeurig te beschrijven	Uitsluitend de rechten en plichten van bestuurders zijn statutair te beschrijven.
Toetreding en uittreding van leden zijn statutair nauwkeurig te beschrijven	Uitsluitend de rechten en plichten van bestuurders zijn statutair te beschrijven

Coöperatie	Stichting
Ruime mogelijkheden tot juridisch accommoderen van verschillende belangen van leden	Principe van gelijkwaardige en gelijksoortige inbreng door oprichters en bestuursleden
Kent de mogelijkheid van een fiscale eenheid tussen leden en coöperatie.	Kent een 'losse' fiscale relatie tussen stichting en participanten

Stap 5: Creëer draagvlak

Wanneer de coöperatie een goede optie blijkt te zijn kan verder gegaan worden met de volgende stap: het verder creëren van draagvlak bij de inwoners van het dorp én de mogelijke samenwerkingspartners (bijvoorbeeld thuiszorg, vrijwilligersorganisaties of de gemeente). Draagvlak is een belangrijke voorwaarde voor een coöperatief samenwerkingsverband en hier moet dus voldoende tijd aan besteed worden, gedurende het gehele traject. Om draagvlak te creëren of uit te breiden zijn er verschillende mogelijkheden:

- Het organiseren van een informatieve bijeenkomst voor de inwoners van het dorp, de gemeente en andere partijen/organisaties.
- Door gesprekken te voeren met buurtbewoners, affiches op te hangen bij 'natuurlijke' ontmoetingspunten (zoals de bakker, de supermarkt, het buurthuis), het plaatsen van een artikel in de plaatselijke krant.
- Het gericht uitnodigen van mensen van waarvan men verwacht dat zij zich in willen zetten.

Stap 6: Win advies op maat in: maak een ondernemingsplan

Wanneer voldoende draagvlak is gecreëerd, zowel bij de inwoners als de in aanmerking komende partijen/organisaties, is het tijd om het plan te concretiseren. Een belangrijk aandachtspunt is de investering. Deze kan vaak niet (volledig) gedragen worden door de groep zelf, maar moet van buitenaf beschikbaar gesteld worden (subsidies voor inventaris, gebruik van gebouwen, en dergelijke).

Door vrijwillige onbetaalde inzet van de initiatiefnemers/inwoners van het dorp worden de eerste resultaten geboekt; die eerste resultaten zijn vaak ook een voorwaarde voordat officiële instanties of marktpartijen je als partij willen erkennen.

De noodzaak een formele rechtspersoon op te richten ontstaat tijdens dit traject, vaak op het moment dat de financiën geregeld moeten worden; bijvoorbeeld omdat inkomsten gegenereerd gaan worden of omdat financieringsafspraken met contractpartijen gemaakt moeten worden. Hiervoor is het zinvol om een ondernemingsplan op te stellen. In dit plan moeten de volgende punten uitgewerkt worden:

- Wat is nodig om de oplossingen in te voeren (zowel qua personele inzet als financiering)?
- Wie heb je daarbij nodig?
- Wie doet wat?
- Wanneer worden welke activiteiten en onderdelen daarvan uitgevoerd?
- Zijn er alternatieven als de doelen niet bereikt worden?

Er zijn echter ook weer een aantal valkuilen bij de start van een gezamenlijke onderneming.

- geen duidelijk ondernemingsplan
- niet kijken naar de vraag
- te optimistische inschatting van de inkomsten
- onduidelijke verantwoordelijkheden
- relatie inzet - beloning onvoldoende doordacht

Meer informatie over het opzetten van een ondernemingsplan is te verkrijgen bij de Kamer van Koophandel: www.kvk.nl.

Stap 7: Keuze en oprichting

Wanneer het ondernemingsplan is uitgewerkt, is het tijd om het plan (opnieuw) voor te leggen aan de betrokkenen. Er moet nu een keuze gemaakt worden of men inderdaad de coöperatie wil oprichten of toch kiest voor bijvoorbeeld een stichting of een vereniging.

Is de keuze voor een coöperatie positief dan kan overgegaan worden met de oprichting; eerst als een coöperatie in oprichting, later formeel bij de notaris (zie bijlage 3 voor voorbeeldstatuten).

Stap 8: Uitvoering ondernemingsplan

Nu gaat men daadwerkelijk aan de slag. Taken, rollen en verantwoordelijkheden zijn duidelijk beschreven in het ondernemingsplan en kunnen nu uitgevoerd gaan worden. Het is belangrijk om regelmatig stil te staan bij de vraag hoe je kunt waarborgen dat het initiatief/ de coöperatie op eigen kracht van de gemeenschap kan voortbestaan. Een beschrijving van de onderdelen van een ondernemingsplan vindt u in de bijlagen.

Stap 9: Evalueren

Het is belangrijk om geregeld het proces te evalueren zodat er eventueel bijgestuurd kan worden. Vragen die hierbij gesteld kunnen worden zijn bijvoorbeeld:

- Voldoet de coöperatie aan de verwachtingen?
- Is er nog voldoende draagvlak?
- Is er behoefte aan uitbreiding?

Oprichting

Een coöperatie oprichten gebeurt bij notariële akte als er tenminste twee leden zijn. Leden kunnen zich vrij of na betaling van bijvoorbeeld entreegeld aansluiten. Elke coöperatie kan in haar statuten regels voor toe- en uittreding vaststellen. Het lidmaatschap kan - tegen het eind van het volgende boekjaar- door leden of door de coöperatie zelf worden opgezegd.

Zeggenschap

De Algemene Leden Vergadering is het hoogste orgaan van een coöperatie. De dagelijkse gang van zaken kan worden gedelegeerd aan een dagelijks bestuur en een directie. Leden kunnen burgers zijn, maar ook de gemeente, de thuiszorgorganisatie, de huisarts of de plaatselijke supermarkt.

Lidmaatschap

Aan het lidmaatschap van een coöperatie ligt de exclusieve relatie van het lid met de coöperatie ten grondslag. Lidmaatschap is dus niet overdraagbaar.

Financiering

Een coöperatie kan in haar statuten bepaalde voorschriften over financiering opnemen, zoals het heffen van entreegeld of het beschikbaar stellen van vermogen. Een coöperatie kent in principe geen winststreven en werkt kostendekkend. Wordt er wel winst gemaakt, dan zijn daarop specifieke regels van toepassing.

Evenredig

Kosten en baten worden in principe evenredig over de leden verdeeld. Wie meer verlangt, betaalt ook meer. Het is ook mogelijk een coöperatie te sluiten op basis van solidariteit.

Aansprakelijkheid

Een coöperatie is als rechtspersoon zelfstandig drager van rechten en plichten. Het vermogen van leden is daarbij gescheiden van het vermogen van de coöperatie, ook in geval van schulden. Coöperaties leggen in hun statuten vast hoe de aansprakelijkheid is verdeeld bij ontbinding van de coöperatie. Hiervoor zijn drie mogelijkheden:

- Wettelijke aansprakelijkheid (WA): leden zijn gelijk (tenzij anders beschreven in de statuten) aansprakelijk.
- Uitgesloten aansprakelijkheid (UA): leden zijn niet aansprakelijk voor het tekort.
- Beperkte aansprakelijkheid (BA): leden zijn verplicht bij te dragen in het tekort tot een in de statuten vermeld niveau.

Tot slot: delen is winst

Het opzetten van nieuwe samenwerkingsvormen in de lokale gemeenschap is niet eenvoudig, maar ook niet onmogelijk. De maatschappelijke ontwikkelingen, zoals de komst van de WMO en demografische veranderingen, bieden bij uitstek kansen om nieuwe samenwerkingsvormen te starten en zich gezamenlijk in te zetten voor het behoud van de leefbaarheid binnen lokale gemeenschappen.

In deze uitgave hebben geprobeerd om nieuwe initiatiefnemers te enthousiasmeren en hen van informatie te voorzien om zich sterk te maken voor het behoud van voorzieningen in de lokale gemeenschap. Maar ook om hen uit te dagen om gezamenlijk de markt te verkennen: nieuwe vormen van aanbod en samenwerking op te zetten. Want door kennis, ervaring, tijd en energie met elkaar te delen kan winst behaald worden wat tot uiting komt in een sociaal duurzame samenleving.

Bijlage 1: Onderdelen ondernemingsplan coöperatie

Een ondernemingsplan kan meer of minder uitgebreid zijn. In het plan moet in ieder geval een antwoord te vinden zijn op de volgende vragen:

- Wie bent u, welke motivatie en doelstellingen heeft u?
- Wat gaat u aanbieden en waarom?
- Aan wie?
- Hoe gaat u zich onderscheiden in de markt?
- Wat is uw plan van aanpak?
- Wat kost het?
- Wat moet het opleveren?

Het ondernemingsplan bestaat doorgaans uit vier onderdelen:

1 De ondernemer

- Persoonsgegevens, opleiding, werkervaring.
- Uw persoonlijke motivatie en uw doelstellingen.
- Een overzicht van uw kwaliteiten, uw sterke en minder sterke kanten.

2 Marketingplan

- Wat gaat u aanbieden?
- Marktonderzoek: Omgeving, klanten en concurrentie
- Bedrijfsformule
- Onderbouwing van de omzet

3 Financieel plan

U moet een aantal begrotingen opstellen. Investerings en financiering vormen een balans. De exploitatiebegroting geeft u een overzicht van omzet, kosten en winst. In een liquiditeitsbegroting geeft u per maand of kwartaal een overzicht van daadwerkelijke inkomsten en uitgaven.

- Investeringsplan.
- Financieringsplan.
- Exploitatiebegroting.
- Privé-uitgaven.
- Liquiditeitsbegroting.

4 Organisatie

Het gaat om formele zaken en alles wat u moet regelen om het bedrijf soepel te laten lopen. U beschrijft o.a.:

- rechtsvorm;
- vergunningen;
- belastingen en administratie;
- verzekeringen;
- algemene voorwaarden.

Bijlage 2: Mogelijke initiatieven zorg en diensten aanbieders zorg of gemeenten

Telefooncirkels

In sommige buurten of kleine kernen neemt een welzijnsinstelling of vrijwilligersorganisatie het initiatief om samen met de bewoners een contactpersonennetwerk op te zetten. Aan de hand van een telefooncirkel houden de bewoners contact. Een telefooncirkel is een uitstekend middel om met name alleenwonende ouderen de mogelijkheid te geven iedere dag contact met anderen te hebben. Hoewel het geen alarmeringssysteem is, kan het in noodgevallen toch hulp bieden. Deelnemers van een telefooncirkel bellen elkaar elke dag, op een vaste tijd. De cirkel wordt gestart en eindigt bij een vrijwilliger. De vrijwilliger kan gezien worden als een centrale contactpersoon voor het dorp of de buurt. Zo is er een controle, hoe het met de deelnemers gaat. Als een persoon niet opneemt of iemand maakt zich na het gesprek zorgen over zijn/haar belpartner, wordt de vrijwilliger gewaarschuwd en kan zij actie ondernemen. Zij heeft ook de beschikking over de sleutel- en contactadressen van de deelnemers van de telefooncirkel. De vrijwilliger wordt ondersteund door de plaatselijke afdeling van het Rode Kruis of de lokale stichting welzijn ouderen. Daarnaast bellen deelnemers elkaar nog wel eens op en maken afspraken om samen iets gezelligs te gaan doen. Vaak vinden deelnemers de extra controle fijn en hebben zo de gelegenheid om met anderen iets te gaan doen. De Stichting Welzijn Ouderen Cuijk ondersteunt bijvoorbeeld een telefooncirkel.

Steunpunt voor ouderen

In meerdere kleine kernen richten zorgaanbieders samen met woningcorporaties, de gemeente en welzijnsinstellingen steunpunten voor ouderen op. Steunpunten bestaan uit een aantal seniorenwoningen die vaak grenzen aan een gemeenschapshuis of beschikken over een gezamenlijke ruimte.

Bijvoorbeeld de gemeente Landerd realiseert samen met woonmaatschappij Maasland een gemeenschapshuis annex ouderensteunpunt met 8 seniorenwoningen op de locatie waar voorheen een bejaardenhuis stond. In het gemeenschapshuis is onder andere ruimte voor een maaltijdvoorziening, (spreek)ruimten voor eerste en tweedelijnszorg, een winkel voor eerste levensbehoeften, een internetcafé, de geldautomaat van de Rabobank en een mortuarium. In samenwerking met de Stichting Thuiszorg Brabant Noordoost zal de Stichting Welstaete zorg op maat gaan bieden. Daarbij kan gedacht worden aan verpleging, verzorging en begeleiding in de thuissituatie (uitsluitende voor mensen met een indicatie voor zorg), spreekuur van de woon(zorg)consulent en ouderenadviseur, klussenhulp, oppascentrale, dagverzorging, prikpoli trombosediens, maaltijdvoorziening thuis of in het gemeenschapshuis (bij voldoende vraag), alarmering, sociaal culturele activiteiten en activiteiten van 'meer bewegen voor ouderen'. Het doel daarbij is om de periode van zelfredzaamheid en zelfstandigheid van de ouderen te verlengen, zodat opname in een verzorgingshuis uitgesteld of zelfs voorkomen wordt.

Zorginformatiecentrum in kleine kernen

Sommige gemeenten nemen het initiatief om het centrale gemeentelijk informatieloket uit te breiden met allerlei informatie over zorg en diensten van zorgorganisaties. Daarbij kijken zij hoe in de bestaande gemeenschapsaccommodatie in kleine kernen ook een deel van het centrale loket gevestigd kan worden. Een voorbeeld is de gemeente Valkenburg aan de Geul die een zorginformatiecentrum heeft opgericht. Ze hebben ervoor gekozen om deze voorziening te vestigen in het gemeentehuis en in vijf gemeenschapshuizen van Sibbe-Ijzeren, Houthem, St. Gerlach, Berg en Blijt, Vilt en Schin op Geul. Maandelijks worden in deze gemeenschapshuizen spreekuren gehouden. Het ZorgInformatieCentrum is bedoeld voor alle inwoners uit de gemeente die behoefte hebben aan informatie over onder andere de thuiszorg, wonen in het verzorgingshuis, woningaanpassingen, dagverzorging, activiteiten, personenalarmering en maaltijdvoorziening. Het informatiecentrum is van maandag tot en met vrijdag elke ochtend geopend en 's middags alleen telefonisch bereikbaar.

Indien inwoners niet in staat zijn om het gemeentehuis of het gemeenschapshuis te bezoeken, kan een afspraak gemaakt worden voor een huisbezoek.

Zorgwoningen

In Baarlo houdt de wooncorporatie met het bouwen van ouderewoningen rekening met welzijn en eventuele zorgvragen. Hiervoor werkt de corporatie nauw samen met de zorginstellingen en welzijnsinstellingen uit de regio. De zorgwoningen zijn niet specifiek bedoeld voor zorggeïndiceerden, maar als dit nodig is kunnen de woningen gemakkelijk in gebruik worden genomen door een zorggeïndiceerde oudere. Aansluitend is een ruimte voor gemeenschappelijk gebruik en welzijnsactiviteiten gebouwd. Er is ook een ruimte beschikbaar voor geïndiceerde dagopvang.

Integrale lokale wijkteams

Een integraal team kan bestaan uit diverse professionals: helpenden en verzorgenden van de thuiszorg en intramurale instellingen, activiteitenbegeleiders, medewerkers van een technische dienst van een woningcorporatie, uitvoerenden van welzijnsorganisaties en buurtbeheerders van gemeenten. Het team kan aangevuld worden met vrijwilligers. Op deze wijze wordt het zorgaanbod voor bewoners weer beter zichtbaar omdat het aanbod lokaal georganiseerd wordt. In de gemeente Rijsbergen hebben de zorgaanbieders, de gemeente en de woningcorporatie onder andere een integraal wijkteam opgezet.

Dagbesteding voor gehandicapten in een gemeenschapshuis

Sinds begin 2005 wordt de gemeente Schijndel opgesierd met een splinternieuw sociaal cultureel centrum 't *Spectrum* genaamd. Dit centrum biedt onderkomen aan tal van organisaties op cultureel en maatschappelijk gebied. Het is een plek waar het bruist van activiteit en waar mensen van diverse pluimage elkaar tegenkomen en kunnen ontmoeten. Het was dan ook voor Stichting Vizier regio Veghel, een instelling voor verstandelijk gehandicapten, een kans bij uitstek om verbindingen met de samenleving te leggen! Vanaf januari biedt Vizier voor 2 bewonersgroepen dagbestedingsmogelijkheden in 't Spectrum. Hieruit zijn reeds de eerste contacten met de directe omgeving voortgekomen.

Deelnemers zijn met zekere regelmaat in de bibliotheek te vinden en gaan de 'buren' af om oud papier in te zamelen. Medio juni 2005 wordt er een derde groep aan toegevoegd: de beeldende kunstgroep. Deelnemers uit deze groep zullen kunstzinnige activiteiten verrichten en zoeken tevens aansluiting met het centrum voor kunstzinnige vorming wat in 't Spectrum haar onderkomen heeft. Bovendien worden contacten gelegd met de overige gebruikers van dit centrum en daarbuiten, welke mogelijk kunnen leiden tot uitbreiding van zinvolle activiteiten die voor iedereen een meerwaarde betekenen.

Activiteitencentrum en comfortdiensten voor ouderen door gehandicapten

Het activiteitencentrum in de wijk Pannenhoeve in Kaatsheuvel richt zich vooral op senioren, inwoners van de wijk en op onder meer mensen met een verstandelijke handicap. Er is een breed aanbod aan activiteiten. Ook kun je bij het centrum aankloppen voor het aanvragen van comfortdiensten, zoals het verzorgen van de tuin. De diensten worden verricht door mensen met een verstandelijke beperking, cliënten van Prisma die werken in de wijk. Het mes snijdt dus aan twee kanten; de cliënten van Prisma hebben passend werk en de ouderen uit de wijk worden geholpen.

Lokale vrijwilligersorganisaties

In veel kleine kernen is er een parochiegroep actief. Dit is veelal een groep dorpsbewoners die als vrijwilliger verbonden is aan de kerk. Zij leggen bijvoorbeeld huisbezoeken af bij ouderen en mensen met een ziekte of handicap. Ook bezoeken zij dorpsbewoners die in het ziekenhuis liggen. Zij bieden vaak ook respijtzorg aan mantelzorgers. Dit betekent dat mantelzorgers de dagelijkse zorg voor hun dierbare tijdelijk kunnen overdragen aan een vrijwilliger. Op deze wijze kan voorkomen worden dat mantelzorgers overbelast raken. Mantelzorgers kunnen de verantwoordelijkheid voor de zorg (tijdelijk) aan iemand anders overdragen, kunnen even op adem komen, hebben tijd voor zichzelf en worden op deze manier in staat gesteld om het zorgen langer vol te houden. Andere vrijwilligersorganisaties die vergelijkbare hulp bieden en bekend zijn in de kleine kernen zijn de Nationale Vereniging de Zonnebloem en het Nederlandse Rode Kruis.

Deze organisaties zetten zich plaatselijk in voor langdurig zieken, gehandicapten en hulpbehoevende ouderen. Het gaat dan vooral om mensen voor wie persoonlijk contact en deelname aan het maatschappelijk leven niet vanzelfsprekend zijn. De vrijwilligers bezoeken mensen die door ziekte of handicap vaak aan huis gebonden zijn. Hierbij staan gezelschap en een goed gesprek centraal en dikwijls wordt samen iets ondernomen. Het gaat er vooral om dat degene die wordt bezocht zijn verhaal kwijt kan, want de praktijk wijst uit dat een luisterend oor vaak wonderen doet. Ook bieden deze vrijwilligers respijtzorg door een oogje in het zeil te houden zodat de mantelzorger even thuis weg kan. Daarnaast organiseren de vrijwilligers tal van activiteiten zoals een telefooncirkel, dagtochten en aangepaste vakanties. Het Rode Kruis heeft een website waar mensen een oproep kunnen plaatsen of kunnen reageren op een oproep van iemand uit hun directe omgeving via www.maakcontact.nl. De vrijwilligers bieden vanuit de plaatselijke afdelingen hulp. Hierbij zijn ook sommige dorpsbewoners van kleine kernen als vrijwilliger aangesloten. Als mensen hulp van deze vrijwilligersorganisaties willen, lid of vrijwilliger willen worden, krijgen zij dus met de plaatselijke afdelingen te maken. In totaal heeft de Zonnebloem meer dan 1300 plaatselijke afdelingen. Het Rode Kruis heeft 400 plaatselijke afdelingen.

Overig

Uiteraard zijn er veel meer vrijwilligersorganisaties zoals de vrijwillige thuiszorg, de vrijwillige thuishulp en de vrijwillige terminale zorg die respijtzorg en hulp aan huis bieden aan mensen met een zorgbehoefte. Het merendeel van deze organisaties is echter landelijk en/of regionaal georganiseerd waarvan slechts enkele organisaties beschikken over lokale afdelingen. Zo kunnen mensen bijvoorbeeld ook via de website www.Handjehelpen.nl mensen een vraag plaatsen voor vrijwillige thuishulp en buddy-zorg. Daarnaast zijn er vrijwilligerscentrales actief die verbonden zijn aan de gemeente. Ook zijn er Steunpunten Mantelzorg die vanuit grotere kernen diensten zoals een oppasdienst aan huis aanbieden om mantelzorgers te ondersteunen. Natuurlijk bieden ook de professionals van bijvoorbeeld thuiszorgorganisaties hulp en zorg aan huis. Niet alleen zij, maar ook ouderenadviseurs van stichtingen welzijn ouderen of medewerkers van een Welzijnsinstelling leggen huisbezoeken af.

Deze organisaties bieden vaak ook allerlei praktische hulpdiensten aan zoals een oppasdienst, sociale alarmering, de maaltijden-service en een klussendienst. Deze diensten worden vaak uitgevoerd door vrijwilligers. De meerderheid van deze professionele organisaties is echter ook regionaal georganiseerd en minder zichtbaar aanwezig in het dorp. Zie voor meer informatie: www.informelezorgbrabant.nl of www.handjehelpen.nl.

Bijlage 3 Voorbeeld statuten coöperatieve vereniging

Heden, <datum> verschenen voor mij, Mr. <naam>, notaris <plaats>:

- 1 de Heer <naam>, <beroep>, wonende te <plaats, straat, postcode> volgens zijn verklaring geboren te <plaats> op <datum>; en
- 2 Mevrouw <naam>, <beroep>, wonende te <plaats, straat, postcode> volgens haar verklaring geboren te <plaats> op <datum>.

De comparanten verklaarden bij deze te willen overgaan tot de oprichting van een coöperatieve vereniging en voor deze vast te stellen de navolgende

_____ STATUTEN _____

NAAM EN ZETEL

Artikel 1.

- 1 De coöperatieve vereniging draagt de naam:.
- 2 Zij is gevestigd te

DOEL

Artikel 2.

De vereniging heeft ten doel
.....

DUUR

Artikel 3.

De coöperatieve vereniging is opgericht voor onbepaalde tijd.

VERMOGEN

Artikel 4.

Het vermogen van de vereniging wordt gevormd door:

- subsidies;
- schenkingen;
- inkomsten uit bedrijfsactiviteiten;
- contributies;

- bezittingen; en
- overige inkomsten.

LIDMAATSCHAP; TOETREDING

Artikel 5.

- 1 De aanvraag tot het lidmaatschap geschiedt schriftelijk bij het bestuur. Het bestuur beslist over de toelating na verkregen toestemming van de eerstvolgende bedrijfsvergadering.
- 2 Bij niet-toelating van iemand als lid kan de algemene Leden vergadering alsnog tot toelating besluiten. Een dergelijk verzoek aan de algemene vergadering dient binnen één maand na ontvangst van het bericht van weigering schriftelijk te worden ingediend bij het bestuur en op de eerstvolgende algemene ledenvergadering behandeld te worden.
- 3 Het lidmaatschap gaat in op de dag volgend op de dag waarop het bestuur of de algemene vergadering tot toelating heeft besloten.

Artikel 6.

Elk lid betaalt jaarlijks een contributie, welke een bepaald percentage bedraagt van de genoten inkomsten uit bedrijfsactiviteiten. Het percentage wordt jaarlijks door de algemene vergadering vastgesteld op de eerste vergadering in het nieuwe boekjaar.

Artikel 7.

Elke aansprakelijkheid van de leden is uitgesloten.

Artikel 8.

- 1 Het lidmaatschap is persoonlijk en onoverdraagbaar, noch vatbaar om door erfopvolging te worden verkregen.
- 2 Een lid, dat in staat van faillissement is verklaard, kan het stemrecht niet uitoefenen.

Artikel 9.

- 1 Een verzoek tot oprichting van een bedrijf door een lid dient schriftelijk te worden ingediend bij het bestuur.
- 2 Het verzoek dient te worden vergezeld van een schriftelijke uiteenzetting over de aard van de werkzaamheden van het op te richten bedrijf.

Over het verzoek tot oprichting dient in de eerstvolgende algemene vergadering te worden beslist.

Artikel 10.

Het lidmaatschap eindigt:

- 1 door de dood van het lid;

- 2 door opzegging van het lid, hetgeen schriftelijk aan het bestuur bekend gemaakt dient te worden;
- 3 door opzegging namens de vereniging. Dit kan wanneer een lid heeft opgehouden aan de vereisten, door de statuten voor het lidmaatschap gesteld, te voldoen, alsook wanneer redelijkerwijs van de vereniging niet gevergd kan worden het lidmaatschap te laten voortduren.
De opzegging geschiedt door de bedrijfsvergadering. Beroep op de algemene ledenvergadering is mogelijk. Gedurende de beroepstermijn en hangende het beroep is het lid geschorst;
- 4 door ontzetting. Dit kan alleen worden uitgesproken, wanneer een lid in strijd met de statuten of de besluiten der vereniging handelt, of de vereniging op onredelijke wijze benadeelt. Een ontzetting wordt uitgesproken door de algemene ledenvergadering.

BESTUUR

Artikel 11.

- 1 De coöperatieve vereniging wordt bestuurd door een bestuur dat bestaat uit tenminste drie personen. De bestuursleden treden jaarlijks af en zijn terstond herkiesbaar. Een bestuurslid moet tenminste voor een jaar zitting hebben in het bestuur.
- 2 De leden van het bestuur verdelen onderling de functies van voorzitter/voorzitster, secretaris/vrouwelijke secretaris en penningmeester/penningmeesteres.
- 3 Het bestuur is verantwoordelijk voor de uitvoering van het beleid. Dat betekent dat bij fout beleid het bestuur of een lid daarvan in eerste instantie op een algemene ledenvergadering ter verantwoording geroepen kan worden. Mochten de conclusies die het bestuur of het bestuurslid daaruit trekt niet tot een verbeterde bestuurlijke situatie leiden, dan kan op een volgende algemene ledenvergadering tot vervanging van het bestuur of bestuurslid besloten worden.

Het nieuwe of vernieuwde bestuur maakt de termijn waarvoor het oude bestuur zitting had vol.

VERTEGENWOORDIGING

Artikel 12.

- 1 Het bestuur vertegenwoordigt de vereniging in en buiten rechte.
- 2 De vertegenwoordigingsbevoegdheid komt mede toe aan de voorzitter/voorzitster, secretaris/vrouwelijke secretaris en de penningmeester/penningmeesteres; ieder afzonderlijk.

BESTUURSBEVOEGDHEID

Artikel 13.

Het bestuur behoeft de machtiging van de algemene vergadering voor het verrichten van de navolgende handelingen:

- a het verkrijgen, vervreemden, bezwaren, huren, verhuren, verbouwen of aanbouwen van registergoederen;
- b het overdragen tot zekerheid of het bezwaren van roerende goederen;
- c het afstanddoen van erfdienst baarheden of andere zakelijke rechten;
- d het aangaan van geldleningen en het sluiten van kredietovereenkomsten een bij reglement bepaald bedrag te boven gaande;
- e het verbinden voor schulden van anderen, hetzij door borgtocht, hetzij op andere wijze.

BEDRIJFSVERGADERINGEN

Artikel 14.

- 1 Eenmaal in de veertien dagen wordt er een bedrijfsvergadering gehouden waarin de lopende zaken aan de orde komen.
- 2 Bij een bedrijfsvergadering zijn tegenwoordig of vertegenwoordigd: tenminste twee leden van het bestuur en tenminste één afgevaardigde van het bedrijf.
- 3 Indien een bedrijf verhinderd is een afgevaardigde af te vaardigen, dient zulks tijdig schriftelijk aan het bestuur te worden gemeld.
- 4 De bedrijfsvergadering beslist bij meerderheid van stemmen, waarbij per bedrijf slechts één stem kan worden uitgebracht.

ALGEMENE VERGADERING

Artikel 15.

- 1 Jaarlijks worden ten minste vier algemene vergaderingen gehouden, waarvan één binnen drie maanden na het einde van het boekjaar, ter behandeling van de jaarstukken.
- 2 Voorts worden algemene vergaderingen gehouden zo dikwijls als de bedrijfsvergadering dan wel de helft van het aantal leden daartoe schriftelijk verzoekt en wel binnen een termijn van vier weken na indiening van het verzoek bij het bestuur.
- 3 Een algemene vergadering wordt schriftelijk bijeengeroepen.
- 4 Alle leden van de vereniging hebben toegang tot de algemene vergadering. Elk lid heeft een stem.
- 5 Een lid kan zijn/haar stem door een daartoe schriftelijk gemachtigd ander lid uitbrengen. Een gemachtigd lid kan hoogstens één persoon vertegenwoordigen.

Artikel 16.

Het boekjaar van de vereniging valt samen met het kalenderjaar.

Artikel 17.

- 1 Het bestuur brengt op de eerste algemene vergadering van het boekjaar zijn verslag uit en legt over zijn beheer rekening en verantwoording af aan de algemene vergadering.
- 2 In verband hiermee dienen de leden er voor zorg te dragen dat de financiële stukken van hun bedrijven uiterlijk een maand voor de aanvang van de algemene vergadering in het bezit zijn van de secretaris.
- 3 In de jaarvergadering vindt de benoeming plaats van een kascommissie, bestaande uit drie leden, niet zijnde bestuursleden. Deze heeft tot taak de rekening en verantwoording van het bestuur over het lopende jaar te onderzoeken. In de jaarvergadering brengt de kascommissie verslag uit van haar bevindingen.
Het bestuur is verplicht aan de kascommissie alle door haar gewenste inlichtingen te verschaffen, haar desgewenst de kas en de waarden te vertonen en inzage van de boeken en bescheiden van de vereniging te geven.
De last van de kascommissie kan door de algemene vergadering te allen tijde worden herroepen, doch slechts door de benoeming van een andere commissie.

STATUTENWIJZIGING

Artikel 18.

- 1 Tot statutenwijziging kan worden besloten in een algemene vergadering.
- 2 Het voorstel tot wijziging van de statuten kan uitgaan van het bestuur of van een lid.
- 3 Voor een rechtsgeldig besluit van de algemene vergadering tot wijziging van de statuten is vereist:
 - a door ieder van de leden met inachtneming van een termijn van tenminste veertien dagen - die van de oproeping en die van vergadering niet meegerekend - is opgeroepen bij schrijven, waarin is vermeld dat ter vergadering een voorstel tot wijziging van de statuten zal worden gedaan en behandeld:
 - b dat tenminste twee/derde deel van de leden ter vergadering aanwezig is, en
 - c dat tenminste twee/derde van de geldig uitgebrachte stemmen zich vóór aanneming van het voorstel heeft verklaard.
- 4 Is op die vergadering niet tenminste twee/derde deel van de leden aanwezig, dan wordt binnen een maand na de dag van de eerste vergadering een tweede vergadering belegd, die volgens de gewone regelen wordt opgeroepen en die, ongeacht het aantal alsdan aanwezige leden, met een gewone meerderheid van de geldig uitgebrachte stemmen tot de voorgestelde statutenwijziging kan besluiten.
- 5 Het bestuur doet zo spoedig mogelijk daarna van de aangenomen statutenwijziging een notariële akte opmaken.

ONTBINDING

Artikel 19.

De algemene vergadering kan besluiten de coöperatieve vereniging te ontbinden.

Op het daartoe te nemen besluit is het bepaalde in het vorige artikel op gelijke wijze van toepassing.

VEREFFENING

Artikel 20.

- 1 De vereffening geschiedt door het bestuur, tenzij de algemene vergadering anders mocht besluiten.

- 2 Bij het besluit tot ontbinding stelt de algemene vergadering de beloning der vereffenaars vast en bepaalt zij de bestemming van het liquidatiesaldo.
- 3 De coöperatieve vereniging blijft na haar ontbinding rechtspersoonlijkheid behouden voor zover dit voor de vereffening van haar zaken nodig is. De statuten blijven gedurende de vereffening zoveel mogelijk van kracht.
- 4 Na afloop van de vereffening blijven de boeken en bescheiden van de vereniging onder berusting van de daartoe door de algemene vergadering aan te wijzen persoon. Deze zal bevoegd zijn een opvolgend bewaarder aan te stellen met dezelfde bevoegdheid.

REGLEMENTEN

Artikel 21.

- 1 De algemene vergadering is bevoegd tot het vaststellen van reglementen ter regeling van al hetgeen naar haar oordeel regeling behoeft.
- 2 Deze reglementen mogen echter niet in strijd zijn met de wet of deze statuten.
- 3 Zaken waarin de statuten en reglementen niet voorzien, kunnen bij wijze van voorlopige voorziening worden geregeld door de bedrijfsvergadering tot de eerstvolgende algemene vergadering.

SLOTVERKLARING

Tenslotte verklaarden de comparanten dat voor de eerste maal tot bestuurders der vereniging worden benoemd:

- 1 de comparant sub 1 voornoemd tot voorzitter;
- 2 de comparante sub 2 voornoemd tot secretaris;
- 3 Meijuffrouw <naam> zonder beroep. wonende te <plaats, straat> tot penningmeesteres.

De comparanten zijn mij notaris, bekend.

WAARVAN AKTE

opgemaakt in minuut is verleden te <plaats> op de datum in het hoofd dezer akte vermeld.

Na zakelijke opgave van de inhoud van deze akte aan de verschenen personen, hebben deze verklaard van de inhoud van deze akte te hebben kennisgenomen en geen prijs te stellen op volledige voorlezing.

Vervolgens is deze akte na beperkte voorlezing door de comparanten en mij, notaris.

ondertekend.

(volgt de ondertekening).